

*Лілія Назар-Шевчук*

## МЕЛОДІЯ ПАМ'ЯТІ ЮРІЯ АНТКОВА

5 травня минув рік як помер Юрій Антків, відомий львівський диригент, композитор, п'яніст-концертмейстер і дуже активний музично-громадський діяч (нар. 1944 р. в Чорткові на Тернопільщині).



Симптоматичним є той факт, що генетика річ вперта, а особливо мистецька. З діда-прадіда у тяг-лості родинних традицій викохувалися та плекалися на нашій землі таланти. Однією з таких галицьких родин, добре відомою львів'янам, рівно ж киянам і тернополянам, а й багатьом українцям з різних регіонів та іноземцям – є родина Анткових. Їх родовід виходить з Тернопільщини, де віддавна займалися музичною справою, особливо хоровою. Ще минулого століття в 1942 році на конкурсі хорів Галичини хор села Острова під орудою Богдана Анткова здобув нелегку перемогу. Згодом Богдан став відомим театральним актором, Заслуженим артистом України, якого львів'яни особливо запам'ятали за сценічним втіленням роману Ірини Вільде «Сестри Річинські». Б. Антків, щедро обдарований багатьма талантами, передав їх своїм синам: Богдану та Юрію, які стали хоровими диригентами. Богдана доля завела до Києва, де довгий час очолював знамениту чоловічу капелу ім. Л. Ревуцького; Юрій закінчив Львівське музичне училище, Львівську консерваторію ім. М. Лисенка як п'яніст у класі Дезидерія Задора.

Ще студентом Юрій Антків працює п'яністом-концертмейстером, зокрема в хорі Львівського політехнічного інституту, керівником якого тоді був Заслужений діяч мистецтв Володимир Пекар, хормейстером – згодом довголітній приятель Ю. Анткова – Олег Цигилик. З цим хором Ю. Антків потрапляє на гастролі до Прибалтики, а також Москви і Ленінграду. Паралельно викладає фортеп'яно та гармонію (Ю. Антків мав виняткові знання теоретичних предметів) у Львівському музично-педагогічному училищі ім. Ф. Колесси, а також як концертмейстер (наділений надзвичайно тонким почуттям міри й ансамблевості, що є рідкісним даром серед п'яністів) – в консерваторії у класі хорового диригування. Принагідно згадаємо про ще одного з Анткових – Михайла (стрийка Ю. Анткова) – доцента кафедри диригування Львівської консерваторії, професійного наставника, близького друга та порадирика.

Активний, вольовий, натхненний музикою, Юрій Антків ще в студентські роки захоплюється хоровою справою, і в 1971 р. разом з Миколою Кацалом організовує хор хлопчиків «Дударик». Так хорове мистецтво стає життєдайною мрією молодого митця. І хоч тодішній завідувач кафедри диригування Микола Колесса не бажав втрачати унікально обдарованого п'яніста-концертмейстера, поклик серця був сильнішим. Наперекір усьому, Ю. Антків поступає в Одеську консерваторію, яку з успіхом закінчує 1977 р у хоровому класі проф. Алли

Серебрі. Збагачений новими знаннями, вихований на родинних хорових традиціях, Ю. Антків викладає в рідному музпеді хорознавство, диригування, аранжування, теоретичні предмети та фортеп'яно. А головне – керує курсовими та загально училищними хорами, кожен з яких — чоловічий та жіночий – налічували майже по 150 чоловік. Так починалася диригентсько-хорова епопея Юрія Анткова, який поринає у вир хорового життя Львова.

У 1974 р. Ю. Антків очолює народну хорову капелу «Заграва» при Львівському обласному будинку вчителя, з якою не розлучається довгі роки. Буквально через рік напруженої праці він зі своїм хором здійснює великі гастролі країнами Балтії, виступає в Ленінграді, концертує в Україні та за кордоном.

Значення діяльності хорового диригента полягає не лише в тому, як хор співає, але й також – що співає. Саме репертуарна спрямованість та насиченість творчого доробку Ю. Анткова як диригента є гідною подиву. Великий патріот, глибокодумний митець, він був одним з тих, що стояли біля витоків національно-духовного відродження України. Цей скромний, інтелігентний, шляхетний чоловік, незважаючи на всі відомі перепони радянської системи, вперто і цілеспрямовано йшов шляхом «будителя» свого народу. Так, в творчій орбіті митця прослідковуються (при всій багатовекторній діяльності) кілька провідних напрямків як диригента, композитора й аранжувальника, викладача, методиста, п'яніста-концертмейстера. Варто підкреслити особливий синтез цих різноманітних зацікавлень, що органічно поєдналися в особі митця й сотворило незбагненний феномен унікальної особистості.

Дитячий хоровий спів віддавна був пріоритетом музичної історії українців. Певно, якийсь невлотимий дух міста, львівських храмів, вулиць само собою викликали жагу відродження славних сторінок минушини. Адже і досі зберігаються свідчення надпотужної власне дитячої хорової музики зокрема в архівах Львівського братства та його співочої школи. У діяльності Ю. Анткова робота та організація юнацько-дитячих колективів посідала одне з чільних місць. Це і заснування ще у молоді роки згаданого вище хору хлопчиків «Дударик», і організація одного з перших в Україні дитячих церковних хорів «Щедрик» (2001) при храмі Пресвятої Євхаристії під опікою тепер Владика о. Йосифа Міляна та о. Володимира Війтовича, і керівництво молодіжним камерним хором «Надія» (2005–2010) в храмі Положення Пояса Пресвятої Богородиці. Саме для таких колективів (дитячих, юнацьких хорів) Ю. Антків невтомно створює збірники, репертуарні хрестоматії, пише твори. Його видання все більше користуються популярністю, поширюючись разом з хоровим співом по цілій Україні.

Як проникливий музикант, Ю. Антків розумів і бачив ті велетенські прогалини та недосконалість хорової освіти, а також викривлення чи замовчування-заборони багатьох творів та цілих напрямків хорового мистецтва. Під тотальною забороною опинився в роки радянщини сакральний релігійний спів. Поновлення цієї унікальної сторінки нашого мистецтва вимагало не лише надлюдських зусиль, але й великої сміливості. Так, ще у 1990 р. жіночий камерний хор виконав у супроводі органіста Віталія Півнова низку духовних творів західноєвропейських композиторів різними мовами – латинською, німецькою, англійською (але не

українською!) в Домініканському соборі Львова, де був розміщений тоді Музей історії релігії та атеїзму на Всесоюзному семінарі атеїстів!

Краса української церковної музики, шедеври якої підлягали заборонам та забуттю, викликали у Ю. Анткова – диригента і музиканта – щире захоплення та велику шану. Так, у 1988 р. хор «Заграва» було запрошено до Польщі у м. Кошалін на фестиваль духовної музики. Митець виконує твори незаслужено забутих і репресованих композиторів: Я. Калішевського, М. Копка, Я. Яциневича, Г. Давидовського, А. Гнатишина. Ця програма була дозволена до виконання за кордоном, на Батьківщині ж її було заборонено співати.

Ю. Антків, готуючи святкову новорічну програму 1989 року, знову йде наперекір системі й обирає 14 українських колядок та щедрівок, які виконує у залі Львівської філармонії. Публіка була шокована сміливістю диригента, а люди, виходячи з концертної зали, не стримували сліз та слів вдячності, особливо ті, хто пройшов важкі роки випробування, репресій та поневірянь. Тоді ж записує на Львівському телебаченні з хором «Заграва» програму з 12 творів М. Леонтовича, на творчі принципи якого взорувався у диригентській та композиторській практиці.

Спраглість за питомо національною традицією, яка віками супроводжувала українців, що святкували Різдво Христове, ба, й ще раніше, вшановуючи давню Коляду, що не обходилося без співу, знайшла відгук і у музикантів. Одними з перших відгукнулися, як те належить, майстри хорової справи, серед них – Ю. Антків. Він невтомно опрацьовує і аранжує для різноманітних хорових складів безліч колядок та щедрівок, які згодом публікує. Особливої уваги заслуговує чудовий збірник опрацьованих та авторських пісень «Їде Святий Миколай», призначених для дитячих хорів, що набув серед молоді великого розголосу та популярності.

Зачарованість красою українських коляд і щедрівок привела Ю. Анткова до втілення ще однієї дуже важливої акції, яка перетворилась у хорову традицію: ось уже 12 років поспіль (з 2002) щорічно у Львові відбувається Різдвяний хоровий фестиваль релігійної пісні «Велика Коляда», участь в якій прийняли сотні хорів з цілої України і з-за кордону. Це мистецьке явище можна сміливо назвати одним з артефактів європейської хорової культури, а його генеральним рушієм, натхненником, ініціатором, незмінним модератором та учасником, диригентом, аранжувальником і упорядником репертуару був Ю. Антків, виступи якого завжди увінчували ці величні хорові дійства, адже диригував велетенськими зведеними хорами на заключних гала-концертах фестивалю. І знову – продиктовані насущними потребами – збірники обробок лемківських, гуцульських та інших яскравих регіонально-етнічних зразків народнопісенної та паралітургічної творчості.

Не оминув Ю. Антків своєю увагою і суто сакральні музичні жанри, вносячи своє слово у розвиток української музичної літургії. Зокрема, для хору «Надія» були впорядковані та опрацьовані для різних складів Архиєрейська Літургія, Акафіст до Пресвятої Богородиці, Великий канон Андрея Критського. Останні, зокрема, залишилися в рукописах. Та духовність вимірюється багатьма параметрами, що тісно пов'язані між собою, і часто взаємодія багатьох компонентів дають

несподівано разучі результати. Так, у 2009 році разом з архієпископом УГКЦ Ігорем Возняком хор «Надія» під батугою Ю. Анткова відвідав Італію, де приймав участь у відправах в католицьких соборах Флоренції та Прато. Саме в цьому містечку зберігається унікальна реліквія – Пояс Пресвятої Богородиці, копію якого італійці передали львів'янам, і він був встановлений у Львові в храмі Положення Поясу Пресвятої Богородиці.

Тепер, навіть з недалекої історичної перспективи, важко собі уявити, що музика могла підлягати заборонам, а відродження духовної спадщини України стало справою національної ваги. Лиш той, хто відкритий до минулого, зможе увійти в майбутнє. Це добре розуміють великі майстри. Свого часу, десь у 80-х роках ХХ ст. старший брат Юрія – Богдан Антків, який неодноразово гастролював зі своєю чоловічою капелюю ім. Л. Ревуцького у Львові, з капелюю «Думка» виконав «Трисвяте» Чайковського, тема якого лягла в основу Шостої симфонії. Ю. Антків одразу включив цей твір в репертуар училищного хору, вже ніколи з ним не розлучаючись, при тім продовжуючи відкривати, відроджувати все нові та нові композиції. А у 1990 році довелося виступати в Києві у Почайній церкві, що стоїть на березі річки Почайної, де рівноапостольний Володимир хрестив Україну–Русь. Зі своїм хор-класом Ю. Антків виконував «Отче наш» Петра Григор'єва... і люди за якимось незримим велінням вставали один за одним, піднявся весь зал, немов провіщаючи цією хоровою молитвою та реакцією слухачів скоре воскресіння України...

З величезною енергією, натхненням та творчими ініціативами митець включився в загальнонаціональний процес розбудови молодого української держави: і як диригент, концертна діяльність якого тривала безупинно; і як педагог, вносячи нові та прогресивні методики (Ю. Антків — автор наукових статей, розробок, методично-дидактичних посібників); і як композитор, працюючи переважно в жанрах хорової та вокальної музики; і як неперевершений аранжувальник (скільки творів скількох композиторів завдячують йому своїм ново народженням!). Як культурно-громадський діяч, Ю. Антків активно і самовіддано працював в сфері музичної освіти та дитячо-юнацької творчості – понад 30 років читав лекції у Львівському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти, кілька літ поспіль був головою журі обласного туру Всеукраїнського конкурсу «Вчитель року» у номінації «Музика», з 2001 р. – постійний член журі конкурсу патріотичної пісні «Сурми звитяги». Ця праця на освітянсько-просвітницькій ниві приносила безпосередні творчі плоди. Як сказав один з провідних львівських хорових диригентів Зеновій Демцюх: «Юрій мав неймовірний дар відчувати, бачити ті чи інші прогалини, незаповнені ніші, миттєво відгукуючись на потреби часу, вірно слугуючи розвитку професійної справи». Так, будучи членом журі обласного конкурсу української патріотичної пісні «Сурми звитяги», він відзначає відсутність адаптованих для дитячого хорового виконання пісень. У випадку Ю. Анткова – це була критика не словами, це завжди була практика – реальна відповідь митця на виклики часу. Так з'явилася унікальна в своєму роді збірка «Пісні українських повстанців 1940-60 років», у якій вміщено пісні, опрацьовані для дитячого хору. Разом з дружиною – музикознавцем Маргаритою Антків –

вірною супутницею життя, порадицею у багатьох починаннях та задумах, високопрофесійним музикантом, було видано такі дидактичні збірники як «Хорове сольфеджіо», «Триголосе сольфеджіо», та лише після смерті, завдяки старанням рідних та друзів, світ побачив ще один, наразі єдиний в Україні збірник «Сольфеджіо на основі українських народних пісень». І це при постійній насиченій професійній педагогічній праці: більше 30-ти років викладав диригентсько-хорові дисципліни та керував студентськими, викладацькими хорами у Львівському музично-педагогічному училищі ім. Ф. Колесси (1971–2005), Львівському педагогічному коледжі (1995–2005), на кафедрі хорового співу факультету культури і мистецтв Львівського національного університету ім. І. Франка.

Невипадково професор Люба Кияновська, окреслюючи творчу силуету Ю. Анткова, назве його гарним словом «подвижник». Це той, хто двигав на собі якусь вельми нелегку ношу, часом вгинається під її вагою, часом повинен йти з нею звивистими кам'янистими стежками, пильнуючи, щоби не спіткнутись, не впасти, не впустити дорогоцінного вантажу, донести його до тих, хто на нього чекає і конче потребує. Тож Ю. Антків взяв на себе свою подвижницьку ношу – збереження, культивування, популяризацію, видання української хорової спадщини, як фольклорної, так і професійної – і ніс її впродовж десятків років. І те «перло многоцінне», яке він залишив по собі – те перло залишиться у великій пишній короні української культури як дарунок усім нам від митця, що вклав у справу свого життя безкорисливу любов і відданість, професійність і жертвність.

Творчий імпульс, велика внутрішня енергія, горіння, бачення світу крізь призму митця були присутні і в особистому житті Ю. Анткова – мав ще й інші, крім музики захоплення: чудово різьбив, вмів плести гердани, вишивати, самотужки робив меблі. Ще в юнацькі роки, як згадував його давній приятель диригент Олег Цигилик, він виготовляв маленькі значки з вирізьбленим портретом Шевченка, якими ділився з особливо близькими друзями, і хлопці, незважаючи на тотальні заборони всього українського, носили їх на внутрішній стороні лацканів маринарок – близько до серця, вперто усвідомлюючи «чиї вони діти, яких батьків». А заразом – Ю. Антків, немов уособлював типовий взірець галицького інтелігента – шляхетний, приязний, уважний, щирий і природний в поведінці, товариський та усміхнений, він завжди викликав до себе симпатію та любов напевне усіх людей, з якими йому довелося зустрітись в житті. А це десятки, сотні, тисячі вдячних учнів-диригентів, учасників хорів: професійних співаків-хористів та аматорів-любителів співочої справи, школярів, вже не кажучи про слухачів, кому й призначав своє мистецтво Юрій Антків.

